

<p>ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ</p> <p>INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES</p> <p>МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ</p>	<i>Cilt: 4, Sayı: 1, 2021</i>
	<i>Vol: 4, Issue: 1, 2021</i>
	<i>Sayfa – Page: 96-115</i>
	<i>E-ISSN: 2667-4262</i>
	

“GİBİ” SÖYLEM BELİRLEYİCİSİNİN TÜRKÇE KONUŞMA DİLİNDEKİ İŞLEVSEL KULLANIMLARI

THE FUNCTIONAL USES OF THE DISCOURSE MARKER “LIKE” IN TURKISH SPEECH

Ayşe ALTIPARMAK*

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p> Geliş: 17.03.2021</p> <p> Kabul: 12.05.2021</p>	<p>Bu çalışmada Türkçedeki “gibi” sözcüğünün bir söylem belirleyici olarak işlevsel kullanımlarının yaş, cinsiyet ve konuşma durumu değişkenlerinden etkilenip etkilenmediği incelenmiştir. Yaş değişkeninin etkisini incelemek üzere anadili Türkçe olan konuşmacıların yer aldığı dört farklı yaş grubu (4-8, 18-23, 33-50, 50 ve üzeri) oluşturulmuştur. Çalışmada 84 katılımcı yer almıştır. Cinsiyet dağılımı her yaş grubu içinde eşit olacak şekilde planlanmıştır. Tüm katılımcılarla iki farklı konuşma durumunda (hazırlıklı/hazırlıksız) gerçekleştirilen ve en az 300 sözcükten oluşan yüz yüze görüşmeler kaydedilmiş ve çevriyazıya dönüştürülmüştür. Araştırmanın sonunda “gibi” söylem belirleyicisinin Türkçe konuşma dilinde yedi farklı işlevde kullanıldığı ve “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” işlevinin en yaygın olarak 50 ve üzeri yaş grubunda gözlemlendiği görülmüştür. Cinsiyet değişkenine ilişkin olarak, hazırlıklı konuşma durumunda kadınların “gibi” söylem belirleyicisini “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevinde erkeklere kıyasla daha sıklıkla kullandıkları gözlemlenmiştir. Konuşma durumu değişkeninin konuşmacıların “gibi”nin işlevsel kullanım tercihlerini etkilemediği görülmüştür.</p>
<p>Anahtar Kelimeler: Edimibilim, söylem belirleyiciler, Türkçe konuşma dili, gibi.</p>	
<p>Araştırma Makalesi</p>	

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p> Received: 17.03.2021</p> <p> Accepted: 12.05.2021</p>	<p>This study analyzes whether the functional uses of the discourse marker <i>gibi</i> “like” in Turkish are affected by the variables of age, gender, and speech situation. Four different age groups (4-8, 18-23, 33-50, 50 and over) were comprised of the speakers whose native language was Turkish to examine the effect of the age variable. 84 participants took part in the study. Gender distribution was equal in each age group. Face-to-face interviews with at least 300 words were conducted in two different speech situations (planned/spontaneous). The interviews were recorded and transcribed. As a result, <i>gibi</i> “like” as a discourse marker was used in seven different functions in Turkish speech. The function of “focusing to/repeating what had already been said” was observed the most commonly in the age group of 50 and over in the spontaneous speech situation. Regarding the gender variable, in the planned speech situation, females used the discourse marker <i>gibi</i> “like” more frequently than men in the function of “explaining/exemplifying”. The speech situation variable did not affect the preferences of the speakers regarding the functional uses of <i>gibi</i> “like”.</p>
<p>Keywords: Pragmatics, discourse markers, Turkish speech, gibi.</p>	
<p>Research Article</p>	

* Dr. Öğr. Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi, Hava Harp Okulu, Yabancı Diller Bölümü, İstanbul / Türkiye, E-mail: ayseterzaltiparmak@yahoo.com.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1803-292X>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Altıparmak, Ayşe (2021). “ ‘Gibi’ Söylem Belirleyicisinin Türkçe Konuşma Dilindeki İşlevsel Kullanımları”. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 4 (1): 96-115. DOI: <http://dx.doi.org/10.37999/udekad.898791>.

Extended Abstract

Discourse markers are very common in spontaneous speech. Although discourse markers are seen by some researchers as structures that do not have any propositional content and only serve to fill the gaps in an utterance, they fulfill many different pragmatic functions. The most basic criterion agreed by the researchers in distinguishing the grammatical functions of a word from its functional uses at the discourse level is that when the word is removed from the utterance, the semantic content and the syntactic structure of the utterance remain intact. The identification of various functions of *gibi* “like” as a discourse marker may sometimes be problematic for researchers and prevent them from reaching comprehensive judgments mainly due to some reasons, such as its having many different syntactic functions, the problems in determining whether *gibi* “like” contributes to the propositional content and the fact that when *gibi* “like” is removed from the utterance, although the syntactic structure is not affected, the semantic content could change. However, in line with the data obtained in this study, the functions of the word *gibi* “like” in Turkish can be basically categorized into two groups.

- *Gibi* “like” as a preposition or an adverb
- *Gibi* “like” as a discourse marker

There are many studies analyzing *gibi* “like” as a discourse marker in English. Some recent studies focus especially on the increase in the frequency of use of *gibi* “like” among young people. In particular, different from its traditional functions, the innovative use of *gibi olmak* “be like” for quoting has attracted the attention of many researchers. In this study, the influence of three different variables [speaker's age, and gender, and speech condition (planned/ spontaneous)] on the frequency and different functional uses of the discourse marker *gibi* “like” in Turkish speech was analyzed.

Gibi “like” as a discourse marker fulfilled seven different functions in Turkish speech in the current data, which are “emphasizing the old or repeated information”, “giving approximate numbers or quantity”, “explaining/exemplifying or requesting explanation/ exemplification”, “quoting other people’s or the speaker’s own ideas and feelings”, “serving as a filler during planning problems in speech”, “indicating doubt, suspect or uncertainty” and “directing focus on the shared information between the speaker and the listener”. Among these functions, its function of explaining/exemplifying or requesting explanation/exemplification was the most common both in planned and spontaneous speech conditions.

The analyses regarding the influence of age variable on the functional uses of *gibi* “like” showed that boys in the 4-8 age group in the current study did not use the word *gibi* “like” as a discourse marker at all, 18-23-year-old participants never used *gibi* “like” in the function of “quoting other people’s or the speaker’s own ideas and feelings”, and the function of “emphasizing the old or repeated information” is most commonly observed in the age group of over 50. As for the influence of the gender variable, discourse markers are generally seen as a characteristic of female speech in the literature and it is partly true for the current study as well, but more research analyzing this issue is required, especially in understudied languages like Turkish. Finally, it was observed that the speech condition variable did not have a significant effect on the frequency and functional preferences of the DM *gibi* “like” in Turkish speech. Further research that will examine the functional uses of various discourse markers in the first and the second language of the speakers in different speech conditions will make it possible to reach more comprehensive and valid data on this subject.

Giriş

Söylem belirleyiciler bazı araştırmacılar tarafından sözcüksel anlama sahip olmayan onun yerine edimbilimsel bir anlamı olan yapılar olarak düşünülse de (Erman 1986: 131; Brinton 1996: 35; Erman; 2001: 1339;), özellikle anlık konuşmada çok yaygın olarak gözlemlenmektedirler. Bazı sözcük ve ifadelerin çeşitli sebeplerle yıllar boyunca olumsuz çağrışımlarla etiketlendiğini vurgulayan Östman (1982: 27), bu durumun söylem belirleyiciler için de geçerli olduğunu ve “işte” (you know), “sanırım” (I guess), “yani” (I mean) ve “gibi”

(like) söylem belirleyicilerinin anlık konuşmada daha sık, yazı dilinde ise gerçekte olduğundan daha az sıklıkla gözlemlenmesinin ve bu yapıların bilinçli olarak kullanılmamaya çalışılmasının altında da bu nedenin olduğunu ifade etmektedir. Söylem belirleyicilerin söylemde planlama sürecinin bir yansıması olarak ortaya çıktığını ve kullanım amaçlarından bir tanesinin konuşma sırasını kaybetmemek olduğunu vurgulayan Östman'a (1982: 152) göre söylem belirleyiciler işlevsel olarak etkileşimsel ve tutumsal olmak üzere iki farklı görevi yerine getirmektedir. Etkileşimsel işlevler doğası gereği grup kimliği belirleyici olmak gibi toplumbilimsel olabilmektedirler veya bu işlevler söylem düzeyinde işlevsellik kazanarak devam etmekte olan etkileşime ilişkin önemli ipuçları vermektedirler.

Söylem belirleyicilerin işlevsel kullanımlarıyla ilişkili olarak, Schiffrin (2005) dilbilgiselleşmenin daha iyi anlaşılabilmesinde karşılaştırmalı çalışmaların önemini belirtmekte ve bu kapsamda Fleischman'ın (1999) “gibi” (İngilizcede “like”) söylem belirleyicisinin 10 farklı dilde karşılığı olan ifadeler üzerinde yaptığı çalışmasında elde edilen “gibi” söylem belirleyicisinin söylemsel/edimbilimsel çeşitli işlevlerinin (odaklamak, sınırlamak gibi) diğer dillerde de gözlemlendiği bulgusuna işaret ederek “gibi” söylem belirleyicisinin diğer dillerdeki karşılığı olan sözcüklerin aynı kökeni ya da tek bir sözcüksel/anlamsal kaynağı paylaşmalarına rağmen benzer işlevleri gerçekleştirmek için geçtikleri süreçlerin dikkat çekici şekilde benzer olduğunu ifade etmektedir (Fleischman 1999'dan aktaran Schiffrin 2005: 64).

İngilizce'de “like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımlarına ilişkin olarak Andersen (2001: 227), “gibi”nin zaman zaman planlama zorluklarına işaret eden bir boşluk doldurucu dolu durak olarak kullanılabilirdiği tezine karşı çıkmamakta ve “gibi”nin edimbilimsel işlevlerini Sperber ve Wilson'ın (1986/1995) Alaka Kuramı (Relevance Theory) kapsamında şu şekilde sıralamaktadır:

- “Gibi”nin konuşmayı detaylardan arındırarak daha esnek hale getirme (loosening) ve zenginleştirme (enrichment) süreçlerindeki işlevsel rolü (Tam rakamı söylemek yerine yaklaşık rakamı söylemek örneğinde olduğu gibi yaklaşık veya benzer olarak anlamındaki kullanımları veya tam tersi detay vererek belirsizlikleri gideren içeriği zenginleştirici kullanımları)

- “Gibi”nin üstdilbilimsel kullanımı [Konuşmacının kullanacağı ifadenin dinleyiciye uygunluğundan (yaş, ilgi alanı, dilbilimsel hazırbulunuşluk, sözcük dağarcığı, vb.) emin olmadığı durumlarda hedef ifadeden önce kullanımı]

- “Gibi”nin açıklayıcı kullanımı [Aktarma işlevindeki “gibi olmak” (İng. be like)]

- “Gibi”nin tereddütsel/ifadeler arasındaki bağlantıyı kuran bir araç olarak kullanımı

- “Gibi”nin doğruluk-koşulluluk ve yordamsal düzgülleme için kullanımı (Andersen 2001: 227-264):

Bu işlevsel kullanımlar haricinde Andersen (2001: 260), “gibi”nin bir önermenin doğruluğu üzerine etkisini incelemiş ve bazı durumlarda “gibi” sözcüğü ifadeden çıkarıldığında önermenin doğruluğunun etkilenebildiğini gözlemlemiştir. “Gibi”nin söylem belirleyici olarak kullanımını ilgeç ve belirteç görevindeki dilbilgisel bir birim olan “gibi”den ayırt etmede sorun teşkil eden bu durumu ise şu şekilde örneklemektedir:

“a. Jonathan: *How many sides did you, you wrote like four sides.*

(Kaç tarafını yazdın? Dört tarafını yazmışsın gibi.)

Lara: *Yeah that's right.*

(Evet, doğru.)

Jonathan: *I've only got like, two [and three quarters].*

(Bende iki [ve üç çeyrek var gibi].”

“Gibi” çıkarıldığında anlam değişmekte ve önermenin doğruluğu bu durumdan aşağıdaki şekilde etkilenmektedir.

b. You wrote four sides ... I've only got two and three quarters.

(Sen dört tarafını yazdın bende iki ve üç çeyrek var.)

İngilizcedeki “like” (Tr. gibi) sözcüğüne ilişkin olarak Müller (2005: 197) üç temel işlev/işlev grubunun ayırt edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır:

“• *Söylem belirleyici olan “gibi”*

• *Aktarma işlevi olan “gibi”*

• *Eylem, ad, önad, ilgeç, belirteç, bağlaç olan “gibi” ve değişmez sabit ifadelerde kullanılan “gibi” (sözlüksel kullanımlar)”*

Türkçe'de “gibi” sözcüğüne ilişkin köken ve sınıflandırma çalışmalarına bakıldığında ise, Ergin (2009: 371) “gibi” sözcüğünü benzerlik edatları başlığı altında ele almakta ve sözcüğün kip (kalıp) sözcüğünün kip-i iyelik şeklinden çıktığını ve Azeri sahasında kibi ve kimi şekillerinde görüldüğünü ifade etmektedir. Benzer şekilde Hacıeminoğlu (2015: 41, 55) da, sözcüğün eski Türkçedeki kip “kalıp, misal, örnek” sözüne iyelik eki -i gelmek suretiyle teşekkül edildiğini ve çekim edatı olarak orta Türkçe devrinden itibaren kullanılmaya başlanan “gibi”nin Türkçenin her devrinde ve şivesinde çok yaygın olarak görüldüğünü vurgulamaktadır.

“Gibi”nin Türkçedeki yaygın kullanımına ilişkin olarak Korkmaz (2018: 36), son çekim edatı olarak sınıflandırdığı “gibi”nin farklı kaynaklardan elde ettiği verilerle Karahanlı ve Harezmi Türkçelerinde, Codex Cumanicus'ta, Kitabü'l-idrak'te, Çağatay ve Özbek lehçelerinde *kibi*; Karay, Karaçay ve Kazak Türkçelerinde *kibik* < *kibi*+*ök*: *at kibik*; Kazak Türkçesinde ayrıca hece kaynaşmasına uğramış *kūk* ve *kük*; Eski Anadolu Türkçesinde *bigi gibi*; Azerbaycan Türkçesinde *kimi*: *karışka kimi*; Anadolu ağızlarında *gibi*, *kimi*, *kibi*, *kibin*, *kimin* ve *çimin* biçimlerinde kullanılabildiğini ifade etmekte, Doğu Anadolu ağızlarında ise “gibi” sözcüğüne muadil olarak *teki* sözcüğünün kullanılabildiğini belirtmektedir.

Korkmaz (2009: 503) ise, “gibi” sözcüğünü hem durum bildirme zarflarından *benzerlik*, *tıpkılık bildiren bir zarf* olarak sınıflandırmış ve bu zarfın fiildeki oluş ve kılışa benzerlik, gibilik ve yakınlık işlevi kattığını belirtmiş hem de “gibi” sözcüğünü azlık çokluk zarflarından sıfatlara, sıfat-fillere ve fillere eşitlik anlam ve işlevi katan *eşitlik gösteren zarflar* içine de dahil etmiştir. Korkmaz (2009: 1067-1068) “gibi” sözcüğünü aynı zamanda ad kökenli bir edat olarak da sınıflandırarak “gibi”nin çoklukla karşılaştırmaya dayanan bir benzerlik ilişkisi kurduğunu,

öteki sıfat-fiil eklerinden sonra gelen “gibi” edatının daha çok gerçek olmayan, “-mişcesine” anlamında farazi bir benzetme işlevi gördüğünü, iyelik ekleri almış *-Dik/-DUk*'lu sıfat-fiilin olumlu ve olumsuz biçimleri üzerine gelen gibi edatının, cümlenin ilgili öğeleri arasında benzerlikten çok yine karşılaştırmaya dayanan bir eşitlik ve denklik bağlantısı kurduğunu ve *-Dik/-DUk* sıfat-fiili ile birleşen “gibi” edatının bazen de “o anda, hemen arkasından, -ır ...- ırmaz” anlamlarında “çabukluk” gösteren bir işlev yüklenerek cümledeki iki ayrı oluşu ve kılışı çabukluk ilişkisi ile birbirine bağladığını belirtmektedir.

Güncel Türkçe Sözlükte “gibi” sözcüğü dilbilgisel bir birim olarak “ilgeç” ve “belirteç” olarak sınıflandırılmış ve bu sözcüğün ait olduğu sözcük türüyle ilişkili olarak içinde kullanıldığı ifadeye kattığı anlamlar ise şu şekilde örneklenmiştir:

1. İlgeç: -e benzer

“Bu göz alabildiğine düzlük, sinsi bir bataklık gibidir.” - Azra Erhat

2. Belirteç: o anda, tam o sırada, hemen arkasından:

“Haber aldığı gibi yola çıktı.”

3. Belirteç: imişcesine, benzer biçimde

“Bu sade dekor, ölümün manzarasını ulvi bir tablo gibi güzelleştirmiştir.” - Orhan Seyfi Orhon

4. Belirteç: -e yakıştırma biçimde

İnsan gibi davrandı.

Türkçede “gibi” sözcüğünün bir söylem belirleyici olarak ya da aktarma işlevinde kullanılıp kullanılmadığını inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak bu çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda “gibi” sözcüğünün işlevleri temel olarak iki grupta toplanabilir:

- İlgeç ve belirteç olan “gibi”
- Söylem belirleyici olan “gibi”

Bu çalışmada esas olarak “gibi” sözcüğünün söylem belirleyici olarak işlevleri incelenecektir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde de aktarılacağı üzere, İngilizcede oldukça yaygın olarak kullanıldığı gözlemlenen ve “gibi” sözcüğünün ayrı bir işlevi olarak değerlendirilen aktarma işlevi Türkçede çok yaygın olarak gözlemlenmediğinden, bu çalışmada aktarma işlevi “gibi”nin söylem belirleyici olarak işlevsel kullanımlarından bir tanesi olarak değerlendirilmiştir.

“Gibi” söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımlarına ilişkin alanyazında yukarıdaki çalışmalar haricinde daha pek çok araştırma bulunmaktadır¹. Bu araştırmaların çok büyük bir kısmı İngilizcenin anadili veya ikinci dil olarak kullanımı üzerine yapılmış araştırmalardır.

¹ Meehan, Teresa (1991). “It's Like, 'What's Happening in the Evolution of Like?': A Theory of Grammaticalization”. *Kansas Working Papers in Linguistics*, 16: 37-51, Andersen, Gisle (1998). “The pragmatic marker like from a relevance-theoretic perspective.” *Discourse Markers: Descriptions and Theory*. eds. Andreas Jucker-Yale Ziv. Philadelphia: John Benjamins. 147-170, Dailey-O’Cain, Jennifer (2000). “The Sociolinguistic Distribution of and Attitudes toward Focuser Like and Quotative Like”. *Journal of Sociolinguistics*, 4 (1): 60-80,

“Like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin anadil konuşmacıları ve ikinci dildeki kullanımlarına ilişkin yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada ise Fuller (2003a: 205-206), ikinci dil konuşmacılarının söylem belirleyicileri genel olarak anadil konuşmacılarından daha az sıklıkla kullandığını ve bu durumun “gibi” söylem belirleyicisinin yeni bilgiye odaklama işlevi için de geçerli olduğunu belirtmektedir.

Yaş, Cinsiyet ve Konuşma Durumu Değişkenleri Bağlamında “Gibi” Söylem Belirleyicisi

İngilizcede “like” (Tr. gibi) sözcüğünün özellikle gençler arasında kullanım sıklığındaki artışına ilişkin pek çok araştırma bulunmaktadır. Sözdizimsel ve edimbilimsel işlevlerindeki çeşitlilik ve dağılımındaki yaygınlık nedeniyle “gibi”nin olumsuz çağrışımlarla anıldığını vurgulayan ve “gibi”nin işlevsel kullanımlarını Londra gençliğinin konuştuğu İngilizce üzerinde inceleyen Andersen (2001: 221-224), “gibi”nin genç konuşmalarda kullanım sıklığının yüksekliği ve işlevsel kullanımlarındaki çeşitliliği üzerinde Amerikan İngilizcesinin etkisine işaret etmektedir. “Like” (Tr. gibi) sözcüğünün kullanım sıklığına ilişkin bir diğer çalışmada Jucker-Smith (1998: 183), Güney Kaliforniyalı genç yetişkinlerden elde ettikleri verilerde “gibi” söylem belirleyicisinin çok sıklıkla gözlemlendiğini ve yabancılarla gerçekleştirilen karşılıklı konuşmalarda her 21 saniyede bir kez, arkadaşlar arasında gerçekleştirilen konuşmalarda ise her 13 saniyede bir kez üretildiğini belirtmektedirler. Benzer şekilde Müller (2005: 197) de araştırmasında yer alan Amerikan İngilizcesi doğal konuşmacısı olan üniversite öğrencilerinin yarıya yakının konuşmalarında “gibi” sözcüğünün en sıklıkla kullanılan 10 sözcükten birisi olduğunu belirtmektedir.

Gençlerin “gibi” söylem belirleyicisini kullanımları üzerine yukarıda belirtilen çok sayıda araştırma dışında farklı yaş gruplarının “gibi” söylem belirleyicisi kullanımlarına ilişkin karşılaştırmalı araştırmalar da mevcuttur.

“Be like” (Tr. gibi olmak) söylem belirleyicisinin geleneksel işlevlerinden farklı olarak aktarma amacıyla yenilikçi bir biçimde kullanımını, 20-24, 27-32 ve 38-72 yaş gruplarındaki konuşmacıların konuşmalarında inceleyen Blyth-Recktenwald vd. (1990: 219), bu işlevin en yaygın olarak 20-24 yaş grubundaki katılımcıların konuşmalarında gözlemlendiğini, 38 yaş ve üzeri katılımcıların konuşmalarında ise bu türden bir kullanımın hiç görülmediğini ortaya koymuşlardır. Bu yenilikçi kullanım üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisine ilişkin olarak ise, kendi varsayımlarının aksine erkek konuşmacıların “gibi olmak” söylem belirleyicisini kadın konuşmacılara kıyasla daha fazla kullandıklarını gözlemlemiştirler.

Streeck, Jürgen (2002). “Grammars, Words, and Embodied Meanings: On the Uses and Evolution of So and Like”. *Journal of Communication*, 52 (3): 581-96, Schleef, Erik (2004). “Gender, Power, Discipline, and Context: On the Sociolinguistic Variation of Okay, Right, Like, and You Know in English Academic Discourse”. *Texas Linguistic Forum*, 48: 177-86, Hellermann, John-Vergun, Andrea (2007). “Language Which is Not Taught: The Discourse Marker Use of Beginning Adult Learners of English”. *Journal of Pragmatics*, 39: 157-179, Polat, Brittany (2011). “Investigating Acquisition of Discourse Markers through a Developmental Learner Corpus”. *Journal of Pragmatics*, 43: 3745-3756, Cuenca, Maria-Josep-Marin, Maria-Josep (2012). “Discourse Markers and Modality in Spoken Catalan: The Case of (Es) Clar”. *Journal of Pragmatics*, 44 (15): 2211-2225, Markó, Alexandra-Dér, Csilla Ilona (2012). “Age-specific features of the use of discourse markers in Hungarian”. *Język, Komunikacja, Informacja*, 7: 61-78, Diskin, Chloé (2017). “The Use of the Discourse-Pragmatic Marker 'Like' by Native and Non-Native Speakers of English in Ireland”. *Journal of Pragmatics*, 120: 144-157.

Cinsiyetin “like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin kullanımına etkisini inceleyen araştırmaların çoğu kadınların “gibi” söylem belirleyicisini erkeklere kıyasla daha yaygın kullandıklarını göstermektedir. Crosby-Nyquist'in (1977) araştırma sonuçları da bu varsayımı doğrular niteliktedir. Romaine-Lange (1991: 228, 236, 255-256), “be like” (Tr. gibi olmak) söylem belirleyicisinin bu yenilikçi kullanımının genç kadınlarda erkeklere kıyasla daha yaygın olarak gözlemlendiğini ve “like” (Tr. gibi) sözcüğünün kullanımındaki değişikliğin yeni bir söylemsel işlevi dilbilgisel hale getirdiğini ifade etmektedir.

Ferrara-Bell (1995: 275-276, 285) ise, bu yenilikçi kullanıma ilişkin yaş ve cinsiyet değişkeninin etkisini 1990, 1992 ve 1994 yıllarında kaydettikleri üç farklı bütüncü üzerinde çalışmışlar ve eskiden kadınlarda daha yaygın görülen bu yenilikçi işlevin kullanımı üzerinde zaman içerisinde konuşmacının cinsiyetinin etkisinin azalarak fark yaratmadığını ve bu işlevin asıl olarak üniversite yaşlarındaki gençlerin konuşmalarında yaygın olarak gözlemlendiğini, 1990 yılında derledikleri bütüncüde ise 40 yaş üzeri konuşmacıların konuşmalarında bu işlevin hiç gözlemlenmediğini ifade etmişlerdir. Andersen (2001: 288-289) de çalışmasında “gibi” söylem belirleyicisinin 17-19 yaş arası geç ergenlik dönemindeki konuşmacılarda 10-13 ve 14-16 yaş arasındaki konuşmacılara kıyasla daha sıklıkla gözlemlendiğini, yetişkinlerde “gibi” söylem belirleyicisi kullanımının gençlere kıyasla çok çok azaldığını ve 30 yaş üzeri yetişkinlerde ise oldukça seyrek olarak gözlemlendiğini ortaya koymuştur. “Gibi”nin bir söylem belirleyici olarak kullanımının geç ergenlik dönemindeki kadın konuşmacılarda erkeklere kıyasla daha sık olduğu görülmüştür. Dailey-O’Cain’in (2000: 67) çalışmasında ise, 14-29 yaş arası gençlerin aktarma işlevindeki “gibi” söylem belirleyicisini oldukça yaygın olarak, 30-49 yaş arasındaki katılımcıların ise oldukça seyrek olarak kullandıkları, 50 üzeri yaş katılımcıların ise “gibi”nin bu işlevini hiç kullanmadıkları gözlemlenmiştir. Cinsiyet değişkenine ilişkin olarak ise, “gibi” söylem belirleyicisinin yeni bilgiye odaklama ve aktarma işlevlerindeki kullanımında kadın ve erkek konuşmacılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Cinsiyet değişkeninin “be like” (Tr. gibi olmak) söylem belirleyicisinin kullanımı üzerindeki etkisini inceleyen bir diğer araştırmada Tagliamonte-Hudson (1999: 159-161), İngiliz kadın konuşmacılarda “gibi olmak” söylem belirleyicisinin erkek konuşmacılara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha yaygın olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yaş ve cinsiyet değişkenleri haricinde konuşma durumu değişkeninin “like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin kullanım sıklığı ve işlevsel kullanımları üzerindeki etkisi de araştırmacıların ilgisini çekmiş bir konudur. “Gibi” söylem belirleyicisinin farklı konuşma durumlarındaki kullanım sıklığına ilişkin olarak Fuller (2003a: 205-206), “gibi” söylem belirleyicisinin anadil konuşmacıları tarafından yüz yüze görüşmelerde günlük konuşma durumuna kıyasla daha sıklıkla kullanıldığını ve bu durumun yüz yüze görüşmelerde konuşmacı ve dinleyici görevlerine ilişkin özelliklerden kaynaklandığını ortaya koymuştur. “Gibi” söylem belirleyicisinin ikinci dil konuşmacıları tarafından da yüz yüze görüşmelerde günlük konuşmalara kıyasla bu çalışmanın “1. Giriş” bölümünde de bahsedilen olumsuz çağrışımlarından dolayı daha az kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Fuller (2003b: 23) de, çeşitli söylem belirleyicilerini yukarıdaki araştırmasına benzer şekilde yüz yüze görüşmeler ve günlük konuşmalar olmak üzere iki farklı konuşma durumunda

incelediği araştırmasında; “you know ” (Tr. işte) ve “like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin her iki konuşma durumunda da benzer sıklıkta üretildiğini gözlemlemiş bu durumun ise “yeah” (Tr. tamam) ve “I mean” (Tr. yani) söylem belirleyicilerinin işlevlerinin daha evrensel olduğunun bir işareti olarak yorumlamıştır.

Yukarıdaki araştırmalardan yola çıkan ve “like” (Tr. gibi) söylem belirleyicisinin ikinci dildeki (İngilizce) kullanım sıklığını sınıf ortamındaki tartışmalar ve sınıf dışında yapılan yüz yüze görüşmeler olmak üzere iki farklı konuşma durumunda inceleyen Bu (2013: 37, 44, 48) ise, “gibi” söylem belirleyicisinin anadili Çince olan konuşmacıların İngilizce konuşmalarında anadili İngilizce olan konuşmacılara kıyasla daha az gözlemlendiğini ve yüz yüze görüşmelerde katılımcıların kendilerine sorulan sorulara belirgin bir şekilde cevap verebilmek maksadıyla “gibi” söylem belirleyicisini yeni bilgiye odaklama işlevinde sınıf içi tartışmalara kıyasla daha sıklıkla kullanıldığını ortaya koymuştur. Bunun haricinde anadili Çince olan katılımcılardan bazılarının İngilizce konuşurken “gibi” söylem belirleyicisini henüz hedef dile tam hâkim olmayan ikinci dil öğrencisi olmanın yarattığı zorlukların üstesinden gelmek amacıyla da kullanabildikleri gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki araştırmalarda görüldüğü üzere söylem belirleyici “gibi”nin kullanımı farklı dillerde çeşitli yönleriyle çokça çalışılmış bir konudur. Türkçede “gibi” sözcüğünün dilbilgisel kullanımlarını inceleyen (Dalkılıç 2015; Gündoğdu 2019; Sev 2012; Van Schaaik, 1998) ve “gibi” biçimbirimini işlevsel dilbilgisi çerçevesinde çok işlevlilik yönüyle ele alan (Hirik 2017) çalışmalar mevcuttur. Ancak Türkçede söylem belirleyici olarak “gibi” sözcüğüne odaklanan herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu durum bu çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Buna ilave olarak diğer dillerde ve özellikle İngilizcede yapılan çalışmalar “gibi” sözcüğünün bir söylem belirleyici olarak kullanımlarının ayırt edilmesinde diğer söylem belirleyicilerden farklı olarak, “gibi” ifadeden çıkarıldığında anlamsal ve sözdizimsel değişiklikler ortaya çıkmasına karşın söylem belirleyici işlevlerinin bulunması gibi bazı sorun ve konulara işaret etmektedirler (Meehan 1991: 43-46; Andersen 2001: 261-262). Bu anlamda Türkçe gibi az çalışılan bir dilde yapılacak bir araştırma bu konudaki bilgilerimizi artıracak ve ileride yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar için bir temel teşkil edecektir. Çalışmanın sonunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

(1) 4-8, 18-23, 33-50 ve 50 ve üzeri yaş gruplarındaki konuşmacılar “gibi” söylem belirleyicisini hangi işlevlerde kullanmaktadırlar?

(2) Türkçe konuşma dilinde “gibi” söylem belirleyicisinin farklı işlevlerinin 4-8, 18-23, 33-50 ve 50 ve üzeri yaş gruplarındaki konuşmacıların konuşmalarındaki kullanım sıklığı nedir?

(3) Cinsiyet değişkeninin “gibi” söylem belirleyicisinin farklı işlevlerinin kullanım sıklığı üzerinde etkisi var mıdır?

(4) Hazırlıklı ve hazırlıksız olmak üzere iki farklı konuşma durumunda “gibi” söylem belirleyicisinin işlevlerinin kullanım sıklığı arasında farklılıklar gözlemlenmekte midir?

Yöntem

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. İlişkisel bir yöntemin benimsendiği mevcut çalışmada “gibi” söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımlarının yaş, cinsiyet ve konuşma durumu değişkenlerinden hangi ölçüde etkilendiği ortaya koyulmaya

çalışılmaktadır. Bu kapsamda “gibi” sözcüğünün farklı işlevsel kullanımlarının sıklıklarına ilişkin niceliksel incelemelerin yanında bu işlevsel kullanımları daha detaylı inceleyen niteliksel değerlendirmeler de yapılmıştır.

Katılımcılar

Çalışmada 4-8, 18-23, 33-50 ve 50 ve üzeri yaş gruplarından 42'si kadın 42'si erkek olmak üzere toplam 84 katılımcı yer almıştır. Katılımcılar akıcı Türkçe konuşan ve herhangi bir sağlık sorunu bulunmayan kişilerden seçilmiş ve tüm katılımcılar çalışmada gönüllü olarak yer almışlardır. Çalışmanın hangi amaçla yapıldığına dair katılımcılara bilgi verilmemiştir. 4-8 ve 18-23 yaş gruplarında 14'er katılımcı yer almaktadır. 33-50 ve 50 üzeri yaş gruplarında ise 28'er katılımcı yer almaktadır.

Veri Toplama ve İnceleme

Bu çalışmada bir doktora tezi çalışması kapsamında derlenen bütüncü üzerinde çalışılmıştır. Her bir katılımcıdan iki farklı konuşma durumunda (hazırlıklı/hazırlıksız) en az 300 sözcükten oluşan konuşma verisi yüz yüze görüşmeler esnasında kayda alınmış ve araştırmacı tarafından çevriyazıya dönüştürülmüştür. 4-8 yaş grubundaki çocuk katılımcılardan hazırlıklı konuşma verisi elde etmek çok uygulanabilir olmadığından bu yaş grubu katılımcılardan sadece hazırlıksız konuşma verisi elde edilmiştir. Çevriyazı üzerinde “gibi” sözcüğünün bir söylem belirleyici olarak işlevsel kullanımlarına ait tüm örnekler elle işaretlenmiştir.

Yüz yüze görüşmelerde katılımcılara iş, hobi, yemek ve yön tarifi gibi genel konuları içeren 24'er soru sorulmuştur. Çocuk katılımcılar ise, konuşmaya teşvik edici bir içerik seçilerek hazırlanmış 23 soruyu, devam ettikleri anaokulunda araştırmacı ve katılımcının baş başa kaldığı bir oyun odasında oyuncaklarla oynamalarına ve hareket halinde olmalarına izin verilerek cevaplamışlardır. Hazırlıklı konuşma durumunda sorular katılımcılara görüşmelerden bir gün önce verilmiş ve katılımcıların bu soruların cevaplarını düşünmeleri istenmiştir. Hazırlıksız konuşma durumunda ise sorular katılımcılar tarafından anlık olarak cevaplanmıştır. “Gibi” sözcüğünün her bir işlevsel kullanımının kullanım sıklığı her yüz sözcükteki üretim miktarının ortalaması alınarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler yaş, cinsiyet ve konuşma durumu değişkenleri bağlamında incelenmiştir.

Diğer söylem belirleyicilerinin pek çoğunun aksine, “gibi”nin söylem belirleyici olarak işlevlerini ayırt edici çok kesin ölçütler ortaya koymak çok olası gözükmemektedir. Bu duruma ilişkin olarak Fuller (2003c: 366-367) de “gibi”nin bir söylem belirleyici olarak işlevlerini belirlemenin zorluğuna vurgu yapmakta, bunun sebebinin ise söylem belirleyicilerin normalde önermelerin doğruluğunu etkilemediği konusunda araştırmacılar tarafından bir uzlaşma olsa da “gibi” için bu durumun geçerli olmaması olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada “gibi”nin söylem belirleyici olarak işlevlerinin belirlemede Özbek'in (1998: 40) Türkçedeki söylem belirleyicileri kapsamlı bir biçimde incelediği çalışmasındaki ölçütleri esas alınmıştır:

1. *Kullanılan sözcükler tümce bazında değil de söylem bazında olmalıdır.*
2. *Belirleyici söylemden çıkarıldığında sözdizimsel ve anlamsal bütünlük bozulmamalıdır.*

3. Görevsel sesbilimsel açıdan incelendiğinde, kullanılan söylem belirleyicisi vurgu, ton ve duraksama açısından tümce yapısından bağımsız olmalıdır.

4. Bir sözcük söylem belirleyicisi olarak kullanıldığı zaman bu onun söylem içindeki tek işlevidir.

Ancak bazı durumlarda bütüncü-odaklı değerlendirmeler de yapılmıştır. Örneğin, bazı ifadelerde “gibi” söylem belirleyicisi ifadeden çıkarıldığında anlamsal değişiklikler gözlemlense de “gibi” söylem belirleyici olarak işlevsel bir kullanıma sahip olmayı sürdürebilmektedir.

“Gibi”nin dilbilgisel olarak en temel işlevleri olan “benzetme” ve “örnek verme” işlevleri bu çalışmada “gibi”nin bir söylem belirleyici olarak söylem düzeyinde kullanıldığı durumlarda “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevi altında değerlendirilmiştir. “Dediğim gibi”, “söylediğim gibi” ve “bahsettiğim gibi” ifadeleri ise bir bütün olarak kabul edilmiş ve önceden verilen bilgiye vurgu belirleyicileri olarak sınıflandırılmıştır. “Gibi”nin konuşmadaki planlama sorunlarına işaret ettiği durumlarda ise genellikle başka bir dolu durak, yanlış başlangıç veya tereddüt türü akıcısızlıkla birlikte kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler sonucunda “gibi” söylem belirleyicisinin mevcut çalışmanın bütüncesinde gözlemlenen işlevsel kullanımları şu şekilde örneklenebilir:

1. Konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma

A: Birisini kardeşin olarak seçmek isteseydin kimi seçerdin kardeşin olarak?

H: Mesela en iyi arkadaşım Meltem’i seçerdim.

A: Neden?

H: *Dediğim GİBİ* onunla çok eğleniyoruz o yüzden. (H. L. 7 Yaş Kız)

2. Yaklaşık bir sayı veya miktar belirtme

B: Tekrar akşam kamp bölgesine gittiğimizde orada yaklaşık bize kırk beş dakika ya da bir saat *GİBİ* zaman kalıyor. (B.K. 19 Yaş Erkek)

3. Açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme

A: Hı hı. Kendinizden biraz bahseder misiniz hocam?

E: Evet. Bu kişilik olarak mı yoksa hani şurada mı çalıştın? Bu işi yapıyorum. Şey ...

A: Hepsisi aslında.

E: Şuradan mezunum falan *GİBİ* mi?

A: Tabi tabi. (E.Y. S. 51 Yaş Kadın)

4. Konuşmacının kendisine veya başka birisine ait duygu ve düşünceleri aktarma

Fransızların hani o işte soğukturlar. İşte Fransızca konuşmayanları dikkate almazlar *GİBİ* bir sürü önyargım vardı. O yargılar öyle orada kırıldı. (B.P. 34 Yaş Erkek)

5. Şüphe, belirsizlik veya kararsızlık belirtme

A: İşinizin en az sevdiğiniz yanı nedir?

Ö: En az sevdiğim yanı var mı bilmiyorum yani. Açıkçası çok yok *GİBİ*. (Ö.Ü.Y. 34 Yaş Kadın)

6. Planlama esnasında sorun yaşanan durumlarda boşluk doldurma

B: Şey *GİBİ* düşünürsen de o daha farklı yanı. (B.M. 41 Yaş Erkek)

7. Konuşmacı ve dinleyici arasında paylaşılan ortak bilgiye işaret etme

M: Örneğin birçok insanın zar zor vazgeçebileceği arkadaş ortamından fedakârlık yaptım. Yani bulunduğu çevreden çevreyi terk edip geldim yani. Çünkü Marmaris *GİBİ* bir yerde yaşıyorsunuz. Ve arkadaş ortamı yani gerçekten çok güzel. (M.Ö. 19 Yaş Erkek)

Bulgular

Bu çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 programı kullanılmıştır ve %95 güven düzeyinde çalışılmıştır. Yapılan Shapiro-Wilks normallik testine göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiğinden analizlerde parametrik olmayan test tekniklerinden Mann-Whitney ve Kruskal Wallis kullanılmıştır. Değerlerin 2 gruplu değişkenlere göre farklılık gösterme durumu Mann-Whitney Testi ile 3 ve daha fazla gruplu değişkenlere göre farklılık gösterme durumu Kruskal Wallis Testi ile incelenmiştir.

Tablo 1. Yaş ve Konuşma Durumu Değişkeni Bağlamında Yapılan İncelemeler

	Yaş Grubu												X2	p
	4-8 yaş			18-23 yaş			33-50 yaş			50 ve üzeri yaş				
	Ort	ss	Med	Ort	ss	Med	Ort	ss	Med	Ort	ss	Med		
	Hazırlıklı Konuşma													
Vurgu				,06	,16	0,00	,04	,09	0,00	,04	,10	0,00	,342	,843
Yaklaşıklık				,01	,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,000	,135
Açıklama				,05	,14	0,00	,08	,10	0,00	,12	,13	,11	5,242	,073
Aktarma				0,00	0,00	0,00	,00	,02	0,00	,00	,02	0,00	1,153	,562
Şüphe				,03	,09	0,00	,00	,02	0,00	0,00	0,00	0,00	1,812	,404
Boşluk Doldurma				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	,01	,02	0,00	3,043	,218
Ortak Bilgi				,01	,03	0,00	,04	,19	0,00	,02	,05	0,00	1,678	,432
	Hazırlıksız Konuşma													
Vurgu	,02	,06	0,00	0,00	0,00	0,00	,06	,13	0,00	,08	,10	0,00	11,201	,011*
Yaklaşıklık	0,00	0,00	0,00	,02	,06	0,00	,01	,03	0,00	,01	,02	0,00	1,054	,788
Açıklama	,03	,11	0,00	,11	,19	0,00	,09	,13	0,00	,07	,11	0,00	5,143	,162
Aktarma	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	,00	,01	0,00	0,00	0,00	0,00	2,000	,572
Şüphe	0,00	0,00	0,00	,01	,04	0,00	0,00	0,00	0,00	,01	,05	0,00	3,073	,381
Boşluk Doldurma	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	,00	,03	0,00	,02	,06	0,00	2,099	,552
Ortak Bilgi	0,00	0,00	0,00	,02	,06	0,00	,02	,05	0,00	,02	,04	0,00	2,717	,437

*p<0,05

“Gibi” söylem belirleyicisinin yedi farklı işlevi üzerinde yaş değişkeninin etkisine ilişkin yapılan incelemelerde; 4-8 yaş grubundaki erkek çocuklarının “gibi” sözcüğünü bir söylem belirleyici olarak hiç kullanmadıkları, aynı yaş grubundaki 7 ve 8 yaşlarındaki iki kız çocuğunun konuşmalarında ise “gibi” söylem belirleyicisinin sadece konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma ve açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme işlevlerinde kullanıldığı, diğer kız çocukların konuşmalarında ise “gibi”nin söylem belirleyici olarak hiç kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum çocukların dil gelişimine özgü bir durum olarak yorumlanabilir. Çocuklarda söylem belirleyicilerin edinimi alanyazında az çalışılmış bir konudur. Halliday (1973: 9-45) çocuklarda dile ait araçsal (instrumental), kişisel (personal), etkileşimsel (interactional), düzenleyici (regulatory), temsili (representational), keşifsel (heuristic) ve imgesel (imaginative) olmak üzere 7 farklı işlevin bulunduğunu belirtmektedir. Yetişkinlerde ise bu yedi işlevin bütünleşerek düşünsel (ideational), kişilerarası (interpersonal) ve metinsel (textual) olmak üzere üçe indiğini ve bu nedenle çocukların dilinde bir ifadenin tek bir işlevi yerine getirmesine karşın yetişkinlerde her bir ifadenin çok farklı işlevleri yerine getirdiğine vurgu yapmaktadır.

Bu görüşe paralel olarak Markó-Dér (2012: 76) de araştırmalarında, çocukların yaşı arttıkça belirli söylem belirleyicileri daha çeşitli işlevlerde kullanmaya başladıklarını ancak “gibi” söylem belirleyicisine ilişkin olarak bu durumun işlevsel çeşitlilikten çok işlevsel değişiklik olarak gözlemlendiğini ifade etmektedirler. Montes (1999: 1289, 1298, 1311) de çocukların söylem belirleyicileri ilerleyen yaşlarıyla birlikte gerçek anlamında bağlamsal kullanımlarından farklı olarak daha genişletilmiş anlamlarda kullandıklarını gözlemlemiştir. Dolayısıyla mevcut çalışmada “gibi” ifadesinin 7 yaşından itibaren söylem belirleyici işlevlerinde kullanılmaya başlanmasının gözlemlenmesi çocuklarda dilin işlevsel kullanımının artan yaşla birlikte kısmiden bütünsel doğru ilerlediği anlayışı ile tutarlı gözükmemektedir.

Mevcut çalışmada yaş değişkeninin “gibi” söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımına ilişkin gözlemlenen diğer önemli bir bulgu ise “gibi” söylem belirleyicisinin aktarma işleviyle ilişkilidir. Daha önce de bahsedildiği üzere İngilizcede “gibi”nin bir söylem belirleyici olarak “konuşmacının kendisine veya başka birisine ait duygu ve düşünceleri aktarma” işlevinde kullanımı özellikle genç konuşmacılar arasında hızla yayılmaktadır. Bu çalışmanın bütüncesinde 18-23 yaş arası gençlerin konuşmalarında “gibi” söylem belirleyicisinin bu işlevsel kullanımına hiç rastlanmamıştır. Türkçede bu konuda yapılmış bir araştırma bulunmadığı için genelleme yapmak mümkün gözükmemektedir. Ancak “gibi”nin Türkçe konuşmadaki aktarma işlevinde kullanımının İngilizcedekinden farklı olduğu değerlendirilmektedir. Hatta bu konuda İngilizcenin farklı coğrafyalardaki kullanımında da farklılıklar olduğunu ve bu kullanımın en çok Amerikan İngilizcesinde yaygın olduğunu belirten araştırmacılar da bulunmaktadır (Andersen 2001: 221-224). Özetle; bu çalışmada Türkçe konuşmada “gibi” söylem belirleyicisinin “konuşmacının kendisine veya başka birisine ait duygu ve düşünceleri aktarma” işlevsel kullanımı, ergen konuşmalarının belirleyici bir özelliği olarak gözlemlenmemiştir. Bu işlevsel kullanıma sadece 33-50 ve 50 üzeri yaş grubundaki erkek konuşmacıların konuşmalarında sınırlı sayıda rastlanmıştır. Türkçede “dediği gibi” ifadesinin bu işlevsel kullanımı karşılamak amacıyla konuşmacılar tarafından tercih edilebildiği de gözlemlenmiştir.

Yaş bağı işlevsel kullanım tercihlerine ilişkin dikkat çeken diğer bir husus ise, 50 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların hazırlıksız konuşma durumunda “gibi” söylem belirleyicisini “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” işlevinde diğer yaş gruplarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı ölçüde fazla kullanmış olmalarıdır. Bu yaş grubundaki konuşmacıların Halliday’in (1973) dilin metinsel (textual) işlevini; aktarmak istedikleri bilgiyi dilbilimsel ve dilbilimsel olmayan bağlamla ilişkilendirmek için “dediğim gibi”, “daha önce de bahsettiğim gibi”, “söylediğim gibi” ifadelerini kullanarak gerçekleştirmeyi tercih ettikleri söylenebilir. Bu kullanım tercihlerinin yalnızca hazırlıksız konuşma durumunda istatistiksel olarak anlamlı fark yaratması ise hazırlıklı konuşma durumunda sorulacak soruların önceden görülerek cevapların konuşmacılar tarafından hazırlanmasının; konuşmanın planlanması, bağdaşıklığının ve tutarlılığının sağlanması noktasında konuşmacıya avantaj sağlamasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Hazırlıksız konuşma durumunda konuşmacıların bu avantaja sahip olmamaları nedeniyle metinsel düzeyde bağdaşıklık ve tutarlılığı sağlayabilmek için “gibi” söylem belirleyicisini “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” işlevinde daha çok kullandıklarını değerlendirmek de mümkündür.

Tablo 2. Cinsiyet ve Konuşma Durumu Değişkeni Bağlamında Yapılan İncelemeler

	Cinsiyet						U	p
	Kadın			Erkek				
	Ort	ss	Medyan	Ort	ss	Medyan		
Hazırlıklı Konuşma								
Vurgu	,05	,12	0,00	,04	,09	0,00	594,000	,762
Yaklaşıklık	0,00	0,00	0,00	,00	,02	0,00	595,000	,317
Açıklama	,12	,14	,09	,06	,10	0,00	454,000	,039*
Aktarma	0,00	0,00	0,00	,01	,03	0,00	560,000	,079
Şüphesiz	,00	,01	0,00	,01	,06	0,00	612,000	,984
Boşluk Doldurma	,00	,02	0,00	,00	,01	0,00	612,000	,984
Ortak Bilgi	,01	,04	0,00	,05	,17	0,00	543,500	,142
Hazırlıksız Konuşma								
Vurgu	,05	,12	0,00	,04	,09	0,00	875,000	,933
Yaklaşıklık	,00	,01	0,00	,01	,04	0,00	818,000	,163
Açıklama	,10	,13	0,00	,06	,14	0,00	701,500	,060
Aktarma	0,00	0,00	0,00	,00	,01	0,00	861,000	,317
Şüphesiz	0,00	0,00	0,00	,01	,05	0,00	819,000	,080
Boşluk Doldurma	,01	,05	0,00	,00	,02	0,00	860,000	,540
Ortak Bilgi	,01	,04	0,00	,02	,05	0,00	795,500	,169

*p<0,05

“Gibi” söylem belirleyicisinin kullanımında cinsiyet değişkeninin etkisine ilişkin yapılan incelemelerde, kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla “gibi” söylem belirleyicisinin “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevini hazırlıklı konuşma

durumunda istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha yaygın olarak kullandıkları görülmüştür. İlgili alanyazında hem genel anlamda söylem belirleyicilerin hem de özellikle “gibi” söylem belirleyicisinin kadınların konuşmalarında daha sıklıkla görüldüğünü gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır².

Bu çalışmada bu etkinin “gibi” söylem belirleyicisinin sadece tek bir işlevi ile sınırlı olması dikkat çekicidir. Kadınların “gibi” söylem belirleyicisinin kişilerarası bir işlevi olan “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevini daha yaygın kullanmalarına karşın “gibi”nin düşünsel, metinsel ve diğer kişilerarası işlevlerinde böyle bir farklılık görülmemiştir. Nitekim alanyazında da Östman (1981: 70-77) ve Holmes (1986: 12-18) söylem belirleyicilerin işlevsel kullanım tercihlerinin cinsiyet değişkeninden farklı şekillerde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Hatta cinsiyet değişkeninin söylem belirleyicilerin kullanımı üzerindeki etkisinin zamanla kaybolduğunu ortaya koyan veya cinsiyet değişkeninin söylem belirleyici üretimine önemli bir etkisi olmadığını gösteren araştırmaların sayısı da azımsanamayacak düzeydedir³.

Bu konuya ilişkin bir diğer önemli husus ise etkileşimde bulunulan kişinin cinsiyetidir. Bu çalışmada tüm yüz yüze görüşmeler kadın bir araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Erman (1992: 228) araştırmasında aynı cinsiyetten konuşmacılar arasında söylem belirleyici kullanımının daha yaygın olduğuna vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla yüz yüze görüşmelerde konuşmacıların cinsiyetleri ileride Türkçede söylem belirleyicilere ilişkin yapılacak çalışmalarda incelenmesi gereken bir husustur.

Çocuklarda söylem belirleyicilerin kullanımında cinsiyetin etkisine ilişkin olarak ise Kyratzis-Ervin-Tripp (1999: 1337), 4 ve 7 yaş grubundaki çocukların birbirleriyle etkileşimini incelemiş ve kız çocuklarının bütünsel işaretleme (İng. global marking) ve düşünsel işaretlemeyi (İng. ideational marking) erkek çocuklarından daha erken yapmaya başladıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da daha önce bahsedildiği üzere 4-8 yaş grubundaki erkek çocuklarının konuşmalarında “gibi” söylem belirleyicisine hiç rastlanmamasına karşın aynı yaş grubundaki 7 ve 8 yaşlarındaki iki kız çocuğunun konuşmalarında “gibi” söylem

² Östman, Jan-Ola (1981). *You Know: A Discourse-Functional Approach [Vol. II: 7: Pragmatics & Beyond]*. Amsterdam: John Benjamins, Romaine, Suzanne-Lange, Deborah (1991). “The Use of 'Like' as a Marker of Reported Speech and Thought: A Case of Grammaticalization in Progress”. *American Speech*, 66: 227-279, Ferrara, Kathleen-Bell, Barbara (1995). “Sociolinguistic Variation and Discourse Function of Constructed Dialogue Introducers: The Case of Be+Like”. *American Speech*, 70 (3): 265-290, Tagliamonte, Sali-Hudson, Rachel (1999). “Be Like et al. Beyond America: The Quotative System in British and Canadian Youth”. *Journal of Sociolinguistics*, 3: 147-172, Andersen, Gisle (2001). *Pragmatic Markers and Sociolinguistic Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the Language of Adolescents*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, Macaulay, Ronald (2002). “You Know, It Depends”. *Journal of Pragmatics*, 34: 749-767, Matei, Madalina (2011). “The Influence of Age and Gender on the Selection of Discourse Markers in Casual Conversations.” *Bulletin of the Transilvania University of Brasov Series IV: Philology and Cultural Studies*, 4 (53): 213-220, Bu, Jiemin (2013). “A Study of the Acquisition of Discourse Markers by Chinese Learners of English”. *International Journal of English Studies*, 13 (1): 29-50.

³ Ferrara, Kathleen-Bell, Barbara (1995). “Sociolinguistic Variation and Discourse Function of Constructed Dialogue Introducers: The Case of Be+Like”. *American Speech*, 70 (3): 265-290, Stubbe, Maria-Holmes, Janet (1995). “You Know, Eh and Other 'Exasperating Expressions': An Analysis of Social and Stylistic Variation in the Use of Pragmatic Devices in a Sample of New Zealand English”. *Language & Communication*, 15 (1): 63-88, Dailey-O’Cain, Jennifer (2000). “The Sociolinguistic Distribution of and Attitudes toward Focuser Like and Quotative Like”. *Journal of Sociolinguistics*, 4 (1): 60-80.

belirleyicisinin “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” ve “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevlerinde kullanılmış olması Kyratzis-Ervin-Tripp'in yukarıda bahsedilen kız çocukların bütünsel ve düşünsel işaretlemeyi erkek çocuklarından daha erken yapabildiklerine ilişkin araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Tablo 3. Konuşma Durumu Değişkeni Bağlamında Yapılan İncelemeler

	Hazırlık durumu						U	p
	Hazırlıklı			Hazırlıksız				
	Ort	ss	Med	Ort	ss	Med		
Vurgu	,05	,11	0,00	,05	,10	0,00	2886,000	,789
Yaklaşıklık	,00	,02	0,00	,01	,03	0,00	2808,500	,155
Açıklama	,09	,12	0,00	,08	,13	0,00	2698,000	,318
Aktarma	,00	,02	0,00	,00	,01	0,00	2848,500	,228
Şüphe	,01	,04	0,00	,01	,03	0,00	2920,000	,813
Boşluk Doldurma	,00	,02	0,00	,01	,04	0,00	2916,000	,777
Ortak Bilgi	,03	,13	0,00	,01	,04	0,00	2938,000	,990

* $p < 0,05$

Konuşmacının hazırlık durumuna ilişkin yapılan değerlendirmelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. İlgili alanyazında daha önce de bahsedildiği üzere yüz yüze görüşmeleri, günlük konuşmaları ya da sınıf içi tartışmaları inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ancak mevcut çalışmadakine benzer yüz yüze görüşmeleri hazırlıklı ve hazırlıksız olmak üzere iki farklı konuşma durumunda inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen veriler bu anlamda da önemlidir.

Sonuç

Bu çalışmada “gibi” söylem belirleyicisinin Türkçe konuşma dilindeki işlevsel kullanımlarında konuşmacının yaşı, cinsiyeti ve hazırlıklı/hazırlıksız konuşma durumu değişkenlerinden hangi ölçüde etkilendiği incelenmiştir. Bir ifadenin dilbilgisel işlevlerinden farklı olarak söylem düzeyindeki işlevsel kullanımlarını ayırt etmede araştırmacılar tarafından hemfikir olunan en temel ölçüt bahsi geçen ifade bağımsız olmalıdır ve söylemden çıkarıldığında anlamsal içerik bozulmamalı, sözdizimsel yapı korunmalıdır (Zwicky 1985: 303; Stubbe-Holmes 1995: 68; Erman 2001: 1339; Fuller 2003a: 189; Müller 2005: 68). Andersen (2001: 259-261) tarafından da vurgulandığı üzere “gibi”nin bir söylem belirleyici olarak işlevlerinin ayırt edilmesi araştırmacılar için “gibi”nin birbirinden farklı pek çok sözdizimsel işlevinin olması, ifadenin önermesel içeriğine katkısı bulunup bulunmadığının tespit edilmesindeki sorunlar veya “gibi” ifadeden çıkarıldığında anlamsal içeriğin değişmesi gibi pek çok zorluk yaratmakta ve bu konuda kesin yargılara varılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada ilgili alanyazın ışığında “gibi”nin söylem belirleyici olarak farklı işlevsel kullanımlarına ilişkin zaman zaman bütüncü-odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Sonuç olarak, “gibi”nin bu çalışmanın bütüncesinde Türkçe konuşma dilinde yedi farklı işlevi yerine getirmek için kullanılabildiği gözlemlenmiştir. Bu işlevler sırasıyla “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma”; “yaklaşık

bir sayı veya miktar belirtme”; “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme”; “konuşmacının kendisine veya başka birisine ait duygu ve düşünceleri aktarma”; “şüphe, belirsizlik veya kararsızlık belirtme”; “planlama esnasında sorun yaşanan durumlarda boşluk doldurma” ve son olarak “konuşmacı ve dinleyici arasında paylaşılan ortak bilgiye işaret etme” olarak sıralanmaktadır. Bu işlevlerden “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevi mevcut çalışmanın bütüncesinde hazırlıklı konuşma durumunda gözlemlenen “gibi” söylem belirleyicisinin tüm işlevsel kullanımlarının %53,7'sini oluşturmaktadır. Hazırlıksız konuşmada ise, “gibi” söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımları arasında “açıklama yapma/örnekleme veya açıklama/örnek isteme” işlevi %46'lık bir orana sahiptir. Dolayısıyla Türkçe konuşma dilinde “gibi”nin bu işlevsel kullanımının diğer kullanımlara kıyasla önemli ölçüde yaygın olduğu ve tüm işlevsel kullanımlarının yarıya yakını oluşturduğu söylenebilir. Bu işlevsel kullanımı “gibi”nin “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” işlevi takip etmektedir. Bu işlevsel kullanım da hem hazırlıklı hem hazırlıksız konuşma durumlarında tüm işlevsel kullanımlar içerisinde %25'in üzerinde bir kullanım oranına sahiptir.

Yaş değişkeninin bu işlevsel kullanımlar üzerindeki etkisine ilişkin yapılan incelemelerde, çalışmada yer alan 4-8 yaş grubundaki erkek çocuklarının “gibi” sözcüğünü bir söylem belirleyici olarak hiç kullanmadıkları, “konuşmacının kendisine veya başka birisine ait duygu ve düşünceleri aktarma” işlevinin ise 18-23 yaş arası gençlerin konuşmalarında hiç gözlemlenmediği, “konuşma esnasında önceden verilen eski bir bilgiyi tekrarlama veya bu bilgiye vurgu yapma” işlevinin ise en yaygın olarak 50 ve üzeri yaş grubunda gözlemlendiği görülmüştür. Cinsiyet değişkeninin etkisine ilişkin olarak ise hem alanyazındaki araştırmaların çoğu hem de mevcut çalışmada da belirli ölçüde gözlemlendiği üzere, kadınların konuşmalarında söylem belirleyiciler kullanım sıklığı ve çeşitli işlevsel kullanımlar açısından daha yaygın olarak gözlemleniyor olsa da bu konuda özellikle Türkçe gibi az çalışılmış dillerde yapılmış daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Son olarak, konuşma değişkeninin “gibi” söylem belirleyicisinin işlevsel kullanımlarına ilişkin bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Farklı söylem belirleyicilerinin anadil ve ikinci dildeki işlevsel kullanımlarını farklı konuşma durumlarında inceleyecek araştırmalar bu konuda daha kapsamlı ve geçerli verilere ulaşılmasını mümkün kılacaktır.

Etik Beyan

Yazar beyanına göre, “ ‘Gibi’ Söylem Belirleyicisinin Türkçe Konuşma Dilindeki İşlevsel Kullanımları” adlı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; çalışmada elde edilen veriler 2015 yılına dayanmaktadır. Bu çalışmada geriye dönük bir veri tabanı kullanıldığından ULAKBİM TR Dizin ölçütlerin göre etik kurul onayı gerekmemektedir.

Kaynakça

- Andersen, Gisle (1998). “The pragmatic marker like from a relevance-theoretic perspective.” *Discourse Markers: Descriptions and Theory*. eds. Andreas Jucker-Yale Ziv. Philadelphia: John Benjamins. 147-170.
- Andersen, Gisle (2001). *Pragmatic Markers and Sociolinguistic Variation: A Relevance-Theoretic Approach to the Language of Adolescents*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Blyth, Carl Jr., Recktenwald, Sigrid-Wang, Jenny (1990). “I'm Like, 'Say What?!': A New Quotative in American Oral Narrative”. *American Speech*, 65: 215-227.
- Brinton, Laurel J. (1996). *Pragmatic Markers in English*. Berlin and New York: Mouton De Gruyter.
- Bu, Jiemin (2013). “A Study of the Acquisition of Discourse Markers by Chinese Learners of English”. *International Journal of English Studies*, 13 (1): 29-50.
- Cuenca, Maria-Josep-Marin, Maria-Josep (2012). “Discourse Markers and Modality in Spoken Catalan: The Case of (Es) Clar”. *Journal of Pragmatics*, 44 (15): 2211-2225.
- Crosby, Faye-Nyquist Linda (1977). “The Female Register: An Empirical Study of Lakoff's Hypotheses”. *Language in Society*, 6: 313-322.
- Dailey-O'Cain, Jennifer (2000). “The Sociolinguistic Distribution of and Attitudes toward Focuser Like and Quotative Like”. *Journal of Sociolinguistics*, 4 (1): 60-80.
- Dalkılıç, Leyla Çiğdem (2015). “Kültürbilim Çerçevesinde Rus Dilinde 'Gibi' Bağlacı ile Yapılan Benzetmeler ve Deyimlerin İncelenmesi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55 (1): 343-362.
- Diskin, Chloé (2017). “The Use of the Discourse-Pragmatic Marker 'Like' by Native and Non-Native Speakers of English in Ireland”. *Journal of Pragmatics*, 120: 144-157.
- Ergin, Muharrem (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Erman, Britt (1986). “Some pragmatic expressions in English conversation.” *English in Speech and Writing: A Symposium*. eds. Gunnel Tottie-Ingegerd Bäcklund. Stockholm: Almqvist Wiksell International. 131-147.
- Erman, Britt (1992). “Female and Male Usage of Pragmatic Expressions in Same-Sex and Mixedsex Interaction”. *Language Variation and Change*, 4: 217-234.
- Erman, Britt (2001). “Pragmatic Markers Revisited with a Focus on You Know in Adult and Adolescent Talk”. *Journal of Pragmatics*, 33: 1337-1359.
- Ferrara, Kathleen-Bell, Barbara (1995). “Sociolinguistic Variation and Discourse Function of Constructed Dialogue Introducers: The Case of Be+Like”. *American Speech*, 70 (3): 265-290.
- Fuller, Janet M. (2003a). “Discourse Markers Use Across Speech Contexts: A Comparison of Native and Non-Native Speaker Performance”. *Multilingua*, 22: 185-208.

- Fuller, Janet M. (2003b). "The Influence of Speaker Roles on Discourse Marker Use". *Journal of Pragmatics*, 35: 23-45.
- Fuller, Janet M. (2003c). "Use of Discourse Marker Like in Interviews". *Journal of Sociolinguistics*, 7 (3): 365-377.
- Güncel Türkçe Sözlük. http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&view=gts. (Erişim Tarihi: 8 Ocak 2016).
- Gündoğdu, Ayşe Eda (2019). "Türkçede Dilbilgisel Birliktelik Görünümlerinin Betimlenmesi: 'Gibi' İlgeci Üzerine Derlem Temelli Bir Uygulama". *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5 (1): 1-11.
- Hacieminoğlu, Necmettin (1992). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood (1973). *Explorations in the Functions of Language*. London: Edward Arnold.
- Hellermann, John-Vergun, Andrea (2007). "Language Which is Not Taught: The Discourse Marker Use of Beginning Adult Learners of English". *Journal of Pragmatics*, 39: 157-179.
- Hirik, Seçil (2017). "Gibi Biçimbiriminin İşlevsel Dil Bilgisi Bakımından Çok İşlevli Görünümü". *Karadeniz Araştırmaları*, 53: 205-222.
- Holmes, Janet (1986). "Functions of You Know in Women's and Men's Speech". *Language in Society*, 15: 1-22.
- Jucker, Andreas H.-Smith, Sara W. (1998). "And people just you know like 'wow': Discourse markers as negotiating strategies." *Discourse Markers: Description and Theory*. eds. Andreas H. Jucker-Yael Ziv. Amsterdam: John Benjamins. 171-202.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kyratzis, Amy-Ervin-Tripp, Susan (1999). "The Development of Discourse Markers in Peer Interaction". *Journal of Pragmatics*, 31: 1321-1338.
- Macaulay, Ronald (2002). "You Know, It Depends". *Journal of Pragmatics*, 34: 749-767.
- Markó, Alexandra-Dér, Csilla Ilona (2012). "Age-specific features of the use of discourse markers in Hungarian". *Język, Komunikacja, Informacja*, 7: 61-78.
- Matei, Madalina (2011). "The Influence of Age and Gender on the Selection of Discourse Markers in Casual Conversations." *Bulletin of the Transilvania University of Brasov Series IV: Philology and Cultural Studies*, 4 (53): 213-220.
- Meehan, Teresa (1991). "It's Like, 'What's Happening in the Evolution of Like?': A Theory of Grammaticalization". *Kansas Working Papers in Linguistics*, 16: 37-51.
- Montes, Rosa Graciela (1999). "The Development of Discourse Markers in Spanish: Interjections". *Journal of Pragmatics*, 31: 1289-1319.

- Müller, Simone (2005). *Discourse Markers in Native and Non-Native English Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Newman, Edwin (1974). *Strictly Speaking: Will America Be the Death of English?* Indianapolis: Bobbs-Merrill.
- Östman, Jan-Ola (1981). *You Know: A Discourse-Functional Approach [Vol. II: 7: Pragmatics & Beyond]*. Amsterdam: John Benjamins.
- Östman, Jan-Ola (1982). “The symbiotic relationship between pragmatic particles and impromptu speech.” *Impromptu Speech: A Symposium*. ed. Nile Erik Enkvist. Åbo: The Research Institute of the Åbo Åkademi Foundation. 147-177.
- Özbek, Nurdan (1998). “Türkçede Söylem Belirleyicileri”. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 9: 37-47.
- Polat, Brittany (2011). “Investigating Acquisition of Discourse Markers through a Developmental Learner Corpus”. *Journal of Pragmatics*, 43: 3745-3756.
- Romaine, Suzanne-Lange, Deborah (1991). “The Use of 'Like' as a Marker of Reported Speech and Thought: A Case of Grammaticalization in Progress”. *American Speech*, 66: 227-279.
- Schiffrin, Deborah (2005). “Discourse markers: language, meaning, and context”. The Handbook of *Discourse Analysis*. eds. Deborah Schiffrin, Deborah Tannen-Heidi E. Hamilton. Oxford: Blackwell Publishers Ltd. 54-75.
- Schleef, Erik (2004). “Gender, Power, Discipline, and Context: On the Sociolinguistic Variation of Okay, Right, Like, and You Know in English Academic Discourse”. *Texas Linguistic Forum*, 48: 177-86.
- Sev, İ. Gülsel (2012). “Türkiye Türkçesinde Gibi Edatıyla Kurulan Benzetmeli Anlatımlar”. *Turkish Studies*, 7 (4): 499-512.
- Sperber, Dan-Deirdre, Wilson (1986). *Relevance: Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
- Sperber, Dan-Deirdre, Wilson (1995). *Relevance: Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
- Streeck, Jürgen (2002). “Grammars, Words, and Embodied Meanings: On the Uses and Evolution of So and Like”. *Journal of Communication*, 52 (3): 581-96.
- Stubbe, Maria-Holmes, Janet (1995). “You Know, Eh and Other 'Exasperating Expressions': An Analysis of Social and Stylistic Variation in the Use of Pragmatic Devices in a Sample of New Zealand English”. *Language & Communication*, 15 (1): 63-88.
- Tagliamonte, Sali-Hudson, Rachel (1999). “Be Like et al. Beyond America: The Quotative System in British and Canadian Youth”. *Journal of Sociolinguistics*, 3: 147-172.
- Underhill, Robert (1988). “Like is Like, Focus”. *American Speech*, 63: 234-246.

Van Schaaik, G. (1998). "On the Usage of Gibi". *Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics* (ed. L. Johanson). 03-06 August 1994. Wiesbaden: Harrassowitz. 422-457.

Zwicky, Arnold M. (1985). "Clitics and Particles". *Language*, 61: 283-305.